

Híradó- műszaki és vegyvédelmi csapatok főbb felszerelései

Az 1950-es évek elejétől – hasonlóan a haderő fegyverzeti ellátásához – a politikai vezetés megpróbált a hazai forrásokra támaszkodni és annak érdekében fejleszteni a honi ipari háttér kihasználását. Mindamellet a rádióhíradás szerepe is egyre jelentősebbé vált a harcvezetésben, egyre bővült az alegységek, illetve a vezetési szintek köre, amelyek híradóeszköz ellátása kiemelten fontossá vált. A beruházásoknak köszönhetően 1951-1953 között 4821 kis-, 3879 könnyű-, 827 közepes-, és 271 nehéz rádiót, illetve rádióállomás készült hazai gyárban a haderő részére.

Javította a csapatok vezetését és az információ gyors átadását az R-30, R-40, R-50 rádióállomások mozgó vezetési pontokba, gépkocsikba építése. A postai hírközlő eszközök és a híradó alakulatok vezetékes rendszereinek összehangolása is jelentős eredményként értékelendő ebben a korszakban.

A Varsói Szerződés az egységes híradó rendszer megteremtéséhez a tagországok munkamegosztását várta el a rádió- és a vezetékes híradás kiépítésében, ezért 1955 után a Magyar Néphadseregben is átalakult a híradó csapatok felszerelése.

A műszaki alakulatok az 1945-óta folyamatosan végzett akna-és bombamentesítő, híd- és vasútépítő tevékenységük mellett a hidegháború egyik fő jelképévé vált műszaki rendszer kiépítését is irányították. Elsőként a drótakadályokat építették meg a magyar-osztrák és a magyar-jugoszláv határ mentén. A munkálatok 1950. január 1-jétől augusztus 15-ig tartottak. Építésükben részt vett a 101. közlekedési zászlóalj, a páncélos- és lövészhadosztályok műszaki zászlóaljai valamint a lövészezredek műszaki szakaszai. Ennek során elkészült 230 km egysoros és 832 km kétsoros drótkerítés, melyhez 6700 tonna tüskésdrótot használtak fel. Az aknamezők telepítését 1950. augusztus 1-jétől augusztus 31-ig hajtották végre, valamennyi műszaki alegység részvételével, kivéve a 61. aknakutató és a 94. hídépítő zászlóaljat. Összesen hat műszaki zászlóalj, a lövész ezredek műszaki szakaszai és egy határvadász század telepítette az aknákat, mintegy 850 fővel. A HM Műszaki Parancsnokának irányításával összesen 604 km-es határvonalon, közel 700 ezer taposó- és 9 ezer botlódrótos aknát telepítettek.

A műszaki csapatok új haditechnikai eszközökkel való ellátása 1950-ben kezdődött, az N2P hadihíd oszlopok, az alumínium testű rohamcsónakok – „rocsók” - beszerzése nagymértékben emelte a csapatok vízi átkelésének lehetőségeit. 1954-ben a hidász alakulatok 12 készlet - hazai gyártású - N2P és 11 komplett KFP hadihíd oszloppal rendelkeztek. A viszonylag számos hídkészlet megfelelő szállítókapacitás hiányában azonban nem volt kellően mobil. Az esetleges támadó hadműveletek előkészítése során nem álltak rendelkezésre korszerű útépítő gépek, és a védőállások kiépítésének gépesítése is alacsony szintű volt.

Az atomfegyver várható alkalmazása a műszaki csapatok fejlesztési irányait, illetve feladatait is meghatározta. 1954-ben a hazai haditechnikai kutatást-fejlesztést vezető Haditechnikai Intézet kapta feladatul – más fontos feladat, így a korszerű hadihidak mellett – a levegőszűrő- és szellőztető berendezéssel ellátott könnyű- és nehéz óvóhelyek, az atomrobbanás hatásainak ellenálló gyalogsági- és harckocsi aknák kifejlesztését.

A műszaki alakulatok egyik legnagyobb feladata ebben az időszakban az 1952- 1954 között kiépített déli védelmi rendszer volt, amelyet az akkori Jugoszláviával szemben létesítettek. Az erősítési építményeken kívül előkészítésre került 963 db hadművelleti akadálycsomópont. Kiterjedésük a fővédőv hátsó határától Budapest magasságáig terjedt. Három zónára oszlottak. Az első zóna a fővédőv hátsó határától 50 km, a 2. zóna az elsőtől számítva 100 km, a 3. zóna a második zóna hátsó határától Budapest magasságáig terjedt. Az akadálycsomópontok, a fő közlekedési útvonalak kritikus pontjain, illetve azok megkerülő

útvonalainak egyes szakaszain (5-10 kilométerenként) robbanó aknakamrák kerültek előkészítésre (minden jelentősebb hídon is). A robbantáshoz illetve a csatlakozó terep lezárásához szükséges robbanóanyagok és aknakészleteket a csomóponti raktárakban helyezték el. Az aktiváláshoz a terveket elkészítették és az arra előkészített csapatoknál helyezték el.

A déli védelmi munkák során elkészült 90 db zászlóalj védőkörlet, 25 db század, 201 db szakasz támpont, 146 db raj támpont, 65 db hadosztály-parancsnoki figyelő, 12 db ezredparancsnok-helyettesi figyelő és az építmények álcatakarói.

A nemzetközi politikai helyzet változásának megfelelően a kormány döntése értelmében a HM 1955 végén intézkedett a határon létesített záruk eltávolítására, így a műszaki és más fegyvernemi csapatok 1956. március 28-tól, október 20-ig végrehajtották a régi, faburkolatú PMD-6 és a botló drótos POMZ-2 aknamezők felszedését.

A magyar haderőben 1950. augusztus 1-jén - a műszaki szolgálatból kiválva - önálló Vegyiharc Szolgálatot hoztak létre. Az 1950-es évek elején megalakultak az első vegyvédelmi szervezetek, 1951. január 4-től a Gáz- és Vegyiharc elnevezés helyett a Vegyvédelem elnevezést vezették be az új szolgálatnál.

A Magyar Néphadsereg vegyvédelmi eszközökkel ellátása az 1950-es években - a tömegpusztító fegyverek esetleges háborús alkalmazása miatt - elengedhetlenné vált. Az egyes katona védelme is kiemelt szerepet kapott az atomfegyver, valamint a légnemű és cseppfolyós harci gázok hatásai ellen. A személyi védelemhez 1953-ban 622 000 darab 1951 M gázálc, 410 000 vegyvédelmi lepel állt a raktárakban. A speciálisan képzett vegyi védelmi szolgálatnál 2180 vegyi felderítő készletet 406 folyadékos mentesítő kocsit rendszeresítettek, amelynek fele csak lóvontatásra volt alkalmas.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc komoly hatással volt a Magyar Néphadsereg haditechnikai és anyagi helyzetére is. 1956. október 23. és november 4. között fegyverek és haditechnikai eszközök százai semmisültek meg vagy tűntek el, amelyeknek csak egy részét sikerült megtalálni, illetve begyűjteni. Egy 1958 közepén készült jelentés szerint a Magyar Néphadsereg lényegesebb technikai veszteségei a következők voltak:

Lövészfegyverek	54 037 darab
Aknavetők és tüzérségi lövegek	45 darab
Légvédelmi lövegek	47 darab
Gépjárművek	500 darab
Rádióállomás	1340 darab

A szovjet Vörös Hadsereg 1956-ban Magyarországon állomásoztatott Különleges Hadtestének és az október 23-a után a Szovjetunióból és Romániából átvezényelt egységeinek magyarországi alakulatai

A szovjet Vörös Hadsereg 1956-ban Magyarországon állomásoztatott Különleges Hadtestének és az október 23-a után a Szovjetunióból és Romániából átvezényelt páncélos-, gépesített lövész-, légideszant- és légvédelmi alakulatoknak – A Magyar Néphadsereg fegyverzetéhez viszonyítva – részben azonos, részben pedig korszerűbb haditechnikai eszközei voltak.

A szovjet közepesharckocsi-egységek javarészt T-34/85 és T-44, kisebb részben az éppen hogy rendszerbe állított T-54-es közepes harckocsikkal, a nehézharckocsi-rohamlöveg gárdaezredek ISZ-3 nehéz harckocsikkal, illetve ISZU-152 rohamlöveggel voltak felszerelve. Felderítési feladatokra ezek mellett a PT-76 úszóképes könnyű harckocsit alkalmazták. Páncélvadász feladatokkal a SzU-100 rohamlöveget küldték harcba.

A szárazföldi erők mellett szovjet légierőt is mozgósították, a Különleges Hadtest állományába tartozó vadászpilóta-hadosztálynak és a bombázópilóta-hadosztálynak, valamint a Kárpáti Katonai Körzet szintén mozgósított vadászpilóta- és bombázópilóta-hadosztályának összességében 159 MiG-17PF, MiG-15bis vadászpilóta és 122 bombázója várta a bevetési parancsot. Október 24-én a szovjet 177. bombázópilóta-gárdahadosztály repülői Budapest és más városok légtérben 84 felderítő repülést, illetve erődemonstrációs bevetést hajtottak végre.

A páncélostechika bevetésének méreteire jellemző, hogy csupán a Temesvárról 1956. október 24-én hajnalban Budapest irányába útba indított 33. gépesített gárdahadosztály 182 T-34/85 közepes, 18 ISZ-3 nehéz harckocsival, 26 SzU-100, 21 ISZU-152 rohamlöveggel, 6 PT-76 harckocsival és 76 BTR-152 páncélozott szállító harcjárművel rendelkezett.

Szintén október 24-e délutánján érkezett meg Budapestre a szovjet hadsereg részéről a hajmáskéri 17. gépesített gárdahadosztály kötelékébe tartozó 83 darab közepes harckocsi, amelyek a hidak budai hídfőinek biztosítását kapták feladatul. A Budapestre rendelt szovjet egységek közül október 24-én a felkelők megsemmisítettek két-két harckocsit, illetve teherautót, továbbá harcképtelenné tettek további hat harckocsit és négy páncélozott szállító harcjárművet. A szovjet páncélosok már a forradalom első napjaiban érzékeny veszteségeket szenvedtek.

A Corvin közti forradalmárcsoport felszámolására október 28-án hajnalban a felderítési feladattal megbízott három T-34/85 közepes harckocsi indult el, de a meghatározott időben nem tért vissza a vállalkozásból. Ezt követően második lépcsőben három T-54 közepes harckocsit küldtek a Corvin köziek elleni bevetésre. A szovjet T-54-ek közül csak egy tért vissza sértetlenül, míg a másik sérülten, a harmadik pedig egyáltalán nem tudott visszatérni. A szovjet harckocsi parancsnok jelentette, hogy az első lépcsőben kiküldött T-34 harckocsik mindegyikét megsemmisítették, sőt az egyik T-54 harckocsit is kilőtték. Ezt követően a szovjet katonai vezetés úgy döntött, hogy a Corvin közti forradalmárcsoport felszámolására irányuló tevékenységet bizonytalan időre elhalasztják.

Annak ellenére, hogy a szovjet hadsereg hadigépezete korszerű harckocsikat, önjáró és rohamlövegeket, páncélozott szállító járműveket vonultatott fel, Budapesten az 1956. október 23-át követő első katonai intervencióban vereséget szenvedett. A főváros utcáin először demonstratív céllal vonuló páncélosok és tüzérségi eszközök tucatjai veszték oda a forradalmárok ágyútűzében vagy Molotov-koktéjljainak lángcsapdájában.

A szovjet katonai vezetők nem számítottak komoly fegyveres ellenállásra, főleg nem a páncélosok ellen. Ezért harckocsijaikat, rohamlövegeiket megfelelő gyalogsági fedezet nélkül küldték a magas házak közé, ahonnan pusztító tűzzel árasztották el őket még harcba lépésük előtt. A felkelők a zsákmányolt páncéltörő ágyúkat pedig a főútvonalakra merőleges utcákban helyezték el, ahonnan oldalazó tűzzel a harckocsik sebezhetőbb részét, az oldalukat tudták átütöni, és így harcképtelenné tenni azokat. A szovjet hadsereg páncélosalakulatai súlyos árat fizettek a magyar forradalom vérbe fojtásáért.

Csak a 33. gépesített hadosztály alakulatai Budapesten „14 harckocsit és önjáró rohamlöveget, 9 páncélozott szállító járművet, 13 löveget, 4 BM-13 sorozatvetőt, 6 légvédelmi ágyút, 45 golyószórót, 31 gépkocsit és 5 motorkerékpárt vesztek el” olvasható Malasenko tábornok (1956-ban a Magyarországon állomásozó Különleges Hadtest megbízott törzsfőnöke) visszaemlékezésében.

A Magyarországon bevetett szovjet csapatok óriási túlerőben voltak a felkelőkkel és adott esetben a Magyar Néphadsereggel szemben: Összesen 2000–2500 harckocsival, 1200 tüzérségi löveggel és aknavetővel, 150 sorozatvetővel, 600 légvédelmi ágyúval és gépágyúval, 800 páncélozott harcjárművel és 10–12 ezer gépjárművel rendelkeztek.